

УДК 343.533.6 (477)

Олександр Сергійович ЧОРНУХА

*(Харківський національний університет
внутрішніх справ, Харків)*

ГЕНЕЗА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В УКРАЇНІ

Розглядається питання щодо змісту і сутності добросовісної конкуренції, її місця у структурі конкурентного законодавства України, а також гносеологічні аспекти становлення і розвитку системи державно-правового забезпечення охорони засобів індивідуалізації товарів і послуг та комерційної таємниці на землях України. Зазначається, що на сьогодні в контексті економічної інтеграції України в європейське і світове товариства проблема протидії недобросовісній конкуренції набуває нового, більш широкого значення. Констатується, що питання кримінально-правового забезпечення охорони добросовісної конкуренції і протидії цьому негативному явищу й досі залишаються до кінця не вирішеними, з огляду на що законодавство щодо цього потребує подальшого вдосконалення.

Ключові слова: *добросовісна конкуренція, захист від недобросовісної конкуренції, засоби індивідуалізації, комерційна таємниця.*

Постановка проблеми. За період існування цивільно-правового і кримінально-правового забезпечення охорони засобів індивідуалізації й комерційної таємниці в Україні накопичився величезний досвід, який натеper залишився частково забутим, а частково не використаним при розробці правових норм і встановленні системи охорони таких об'єктів права інтелектуальної

власності [1, с. 16]. Особливість забезпечення охорони від недобросовісної конкуренції на території сучасної України полягає в тому, що воно стало майже одночасно здійснюватися не тільки цивільно-правовими нормами, а й кримінально-правовими засобами [2, с. 23].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми кримінально-правової охорони засобів індивідуалізації та комерційної таємниці як складових забезпечення добросовісної конкуренції і предметів відповідних складів злочинів розглядалися у працях В. Б. Волженкіна, О. І. Перепелиці, С. В. Максимова, А. С. Нерсесяна, О. Крижного, В. Б. Харченка та інших провідних науковців. Особливості суті і засад регулювання відносин добросовісної конкуренції визначають цілі вказаних об'єктів – виокремити учасників цивільного обороту, їх товари й послуги з-поміж інших, надати характеристику товару (послуги) і встановити межі географічного місця його (її) походження. Це зумовлює специфіку змісту зазначених об'єктів як таких, що не є результатом творчої діяльності і, відповідно, не ведуть до виникнення особистих немайнових прав їх володільців.

Передусім наголосимо, що для виокремлення наведеної групи суспільних відносин і умов чесного і добросовісного конкурентного змагання в нашій державі використовуються різні термінологічні конструкції. Разом із терміном «конкурентне законодавство», послуговуються такими, як «конкурентне законодавство», «антимонопольне законодавство», «законодавство про захист економічної конкуренції», «антимонопольно-конкурентне» тощо. Відсутні й єдині підходи до визначення змістовного наповнення законодавства про добросовісну конкуренцію. Деякі науковці наголошують на тому, що конкурентне законодавство охоплює лише норми, що спрямовані на протидію проявам недобросовісної конкуренції [3, с. 27], а інші стверджують, що відносинами добросовісної конкуренції охоплюються всі норми чинного законодавства, що регламентують сферу економічної конкуренції [4, с. 18].

Водночас, на нашу думку, необхідно погодитися з тими дослідниками, які, незважаючи на єдиний предмет регулювання – конкурентні правовідносини, звертають увагу на різну мету антимонопольного законодавства і законодавства про захист від недобросовісної конкуренції [17, с. 17]. Саме забезпечення відповідного якісного рівня конкуренції, формування добросовісної конкурентної практики, забезпечення лояльних, добрих (чесних) звичаїв у підприємництві і заборона недобросовісної конкуренції визначають цілі законодавства про захист від недобросовісної конкуренції [6, с. 47].

Мета статті. Наведене зумовлює необхідність проведення дослідження сутності категорії «добросовісна конкуренція» як об'єкта забезпечення охорони кримінально-правовими засобами та предмета злочинів, передбачених статтями 229, 231 та 232 Кримінального кодексу України (далі – КК України).

Виклад основного матеріалу. Використання в будь-якому науковому дослідженні історико-правового методу дає можливість більш ґрунтовно висвітлити кожне правове явище в ретроспективі, розглянути передумови його виникнення, становлення, формування і дає змогу зрозуміти передумови й специфіку кримінально-правового забезпечення охорони добросовісної

конкуренції на території нашої держави.

Як відомо, до монголо-татарського нашестя в містах Київської Русі набули поширення ремесла. У Києві було представлено до 60 різних видів, найважливішими серед яких були теслярювання, ковальська справа, гончарство, вироблення шкір. Висувається навіть гіпотеза про те, що економіка Київської Русі була не землеробською, а комерційно спрямованою [8, с. 218]. Археологічні знахідки свідчать про те, що багато видів продукції ремісників Київської Русі за своєю якістю, технічним виконанням, часом появи знаходилися попереду відповідних західноєвропейських аналогів. Зокрема, кольчуга в Київській Русі з'явилася на дві сотні років раніше, ніж в Західній Європі. У мистецтві емалі, декоративної кераміки, срібної чеканки наші майстри були найкращими [8, с. 10]. У Львові в XV столітті півтисячі ремісників були об'єднані в 14 цехів, які займалися 36 різними ремеслами. Загальновизнаною є позиція, що поява правової охорони від недобросовісної конкуренції пов'язана із тим, що дуже часто майстри вказували своє ім'я безпосередньо на виробі, а секрети їх виробництва трималися в таємниці [9, с. 14]. Для українських майстрів це було дуже актуально, бо їх мистецтво перебувало на високому рівні, а вироби успішно конкурували на ринку [10, с. 11–15].

Істотні зміни у розумінні поняття творчості відбулися протягом XIV–XV століть центрами творчості у середньовіччі в Україні, зокрема на західноукраїнських землях, як і в Західній Європі, були цехові організації. Перша згадка про існування у Львові цеху датується 15 серпня 1386 року. У 1462–1483 роках у Львові було 14 цехів, які об'єднували ремісників 50 різних спеціальностей, а вже у 1579 році – 20 [11, с. 52–53]. Водночас, через поширеність фальшування ювелірних виробів, львівський цех золотників у 1599 році встановив спеціальний цеховий знак у вигляді лева.

У Київській Русі ремісники теж проставляли на виробах підписи або емблеми. Таким чином, у той період підписи, емблеми, «гмирки» майстрів виконували деякі функції товарних знаків: вказували на майстра або місце походження виробу, сприяли підвищенню їх якості. Підробки виробів фальшивим знаком цеху суворо каралися. Так, київський золотар М. Вінниченко за наказом магістрату був покараний канчуком і відданий у солдати за підробку [12, с. 29, 42–45]. У 1637 р. цех золотарів Львова конфіскував у передміського ювеліра Мошка Еленьовича шість перстнів із низькопробного срібла, проштемпельованих фальшивим знаком цеху [13, с. 156].

Із метою врегулювання праці ремісників та їх об'єднань, з діяльністю яких, як правило, були пов'язані творчі здобутки, винаходи та технічні досягнення, королі, монархи, дожи у XV–XVI ст. почали видавати привілеї на здійснення певного виду діяльності. Так, львівський друкар М. Сльозка 30 грудня 1638 р. отримав привілей від Владислава IV на право друкування книжок латинською, польською, українською і церковнослов'янською мовами. За порушення цього привілею встановлювалася кара у розмірі чотирьохсот «угорських» (золотих) і конфісковувалися такі (контрафактні) надруковані книжки, «... з чого половина піде до нашої скарбниці, а друга половина припадає скривдженій стороні».

Відомо, що 7 серпня 1647 р. М. Сльозка подав позов до королівського надвірного суду щодо випуску друкарем Андрієм Скольським книг, які були раніше видані М. Сльозкою. У реляції, надісланій А. Скольському, зазначалося: «...ти надрукував і поширив книжку Азбуку або руський чи слов'янський Буквар, а також інші книжки, які протягом стількох років з відома і дозволу львівського архієпископа виходять друком в друкарні позивача. Через це ти підлягаєш покаранням, встановленим законами та ухвалами королівства для порушників наших привілеїв» [14, с. 166–169, 239–241].

Такі привілеї через суворість покарання у разі їх порушення можуть розглядатися як певні прообрази кримінально-правового забезпечення охорони добросовісної конкуренції, тобто виникнення засад кримінально-правової відповідальності. Водночас слід вказати, що покарання було передбачене лише за порушення волі монарха або іншої особи, що надала привілеї, які були лише прототипом сучасної системи реєстрації товарних знаків і місця походження товарів. Суть середньовічних привілеїв полягала у дозволі виготовляти певний виріб. Забороняти не було потреби, оскільки цехові майстри не мали правових підстав виготовляти вироби, не передбачені їх статутом, а позацехові – не мали на це дозволу [15, с. 86–89].

Проте з часом цехи і друкарні почали зловживати привілеями. Методи їх роботи і секрети виробництва зберігалися як таємниця і передавалися від одного працівника цеху або друкарні іншому. Розвивати й удосконалювати своє виробництво за наявності привілеїв не було жодного сенсу. Кількість ремісників, які володіли секретами виробництва, не збільшувалася, виникала необхідність відшукувати технології чи процеси створення одних і тих самих продуктів (пристроїв, речовин тощо), що, безумовно, гальмувало зростання виробництва й технічний прогрес. Якщо привілей був адекватною формою правового регулювання для феодального устрою, то зародження капіталізму потребувало інших форм як регулювання, так і правової охорони засобів індивідуалізації продуктів виробництва та осіб, які їх виготовляли [16, с. 52].

Вивчаючи особливості розвитку законодавчого регулювання економічної конкуренції в Україні, варто враховувати, що конкурентне законодавство містить у собі норми, що регламентують захист як від недобросовісної конкуренції, так і від монополістичної діяльності. Доцільно погодитися з дослідниками, які вказують на те, що, незважаючи на єдиний предмет регулювання – конкурентні відносини, антимонопольне законодавство і законодавство про захист від недобросовісної конкуренції мають різне спрямування [17, с. 79]. Метою законодавчого захисту від проявів недобросовісної конкуренції виступає захист приватного інтересу конкурента на отримання переваг у конкуренції завдяки власним інтелектуальним, творчим і підприємницьким здібностям та зусиллям, реалізації приватних інтересів споживачів на придбання оригінальних товарів і отримання чесної й добросовісної інформації про товари, роботи і послуги, які їм надаються.

Для забезпечення існування й розвитку добросовісної конкуренції держа-

ва повинна забезпечувати свободу конкуренції на ринку, що включає свободу доступу на ринок і свободу економічної діяльності на такому ринку [18, с. 612]. При цьому важливе значення мають сформовані у громаді чесні, добрі звичаї, звичаї ділового обороту, правила корпоративної і підприємницької етики, що враховують історичні, соціальні й ментальні особливості сприйняття й оцінки явищ об'єктивної дійсності представниками української нації. Саме тому законодавство СРСР до початку 80-х років XX ст. мало суто антиконкурентний характер, а економіка була побудована на жорсткому плануванні й державному монополізмі.

Становленню національного законодавства про захист від недобросовісної конкуренції сприяло прийняття Декларації про державний суверенітет України, якою проголошено, що Україна самостійно визначає свій економічний статус і закріплює його в законах. Відповідно до цієї Декларації економічний і науково-технічний потенціал, створений на території України, проголошувався власністю народу, матеріальною основою суверенітету держави і мав використовуватися з метою забезпечення матеріальних і духовних потреб громадян України. Положення цього документа знайшли свій розвиток у законах України «Про економічну самостійність Української РСР», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності», «Про захист економічної конкуренції».

Такі зміни не могли не позначитися на чинному на той час КК України 1960 р. Так, 25 червня 1991 р. КК був доповнений ст. 155⁵ «Штучне підвищення і підтримання високих цін на товари народного споживання та послуги населенню», яка встановлювала відповідальність за примушування особи до штучного підвищення чи підтримання високих цін на товари або послуги населенню шляхом насильства, завдання шкоди або погрози їх застосування, тобто ця норма закріплювала підстави кримінальної відповідальності у випадку недобросовісної конкуренції.

Деяко пізніше, 28 січня 1994 р., КК України 1960 р. доповнено статтями 148⁶ «Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну таємницю», 148⁷ «Розголошення комерційної таємниці», 155⁷ «Зговір про фіксування цін», згідно з якими передбачалася відповідальність за порушення порядку обігу інформації, визнаної комерційною таємницею, та змову суб'єктів підприємницької діяльності про встановлення (підтримання) монопольних цін (тарифів), скидок, надбавок, націнок із метою усунення конкуренції, а 20 листопада 1996 р. КК було доповнено ще однією нормою – ст. 155⁸ «Протидія законній підприємницькій діяльності», що містила положення про настання відповідальності за протиправну вимогу припинити займатися підприємницькою діяльністю чи обмежити її, укласти яку-небудь угоду, поєднану з погрозою насильства або пошкодження чи знищення майна, тобто протидія законній підприємницькій діяльності, яка є різновидом недобросовісної конкуренції. Проте у слідчій і судовій практиці доповнення КК України 1960 р. новими нормами щодо кримінально-правової охорони до-

бросовісної конкуренції (ст. 155⁵, 155⁷ та 155⁸ КК) призводило до плутанини в підставах їх застосування і межах відповідальності винної особи.

Важливим кроком на шляху розвитку конкурентного законодавства стало прийняття Конституції України і закріплення на конституційному рівні необхідності створення сприятливих умов для ефективного функціонування і захисту добросовісної конкуренції (ст. 42 Конституції) завдяки наданню гарантій з боку держави щодо захисту конкуренції в підприємницькій діяльності і визнанню неприпустимості діяльності, спрямованої на монополізацію і недобросовісну конкуренцію.

Водночас, крім наведеного, існувала лише одна спеціальна норма, а саме ст. 7 Закону України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності», яка, звісно, була не в змозі забезпечити ефективний захист від недобросовісної конкуренції. З огляду на це 7 червня 1996 р. прийнято Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції». Текст цього Закону містив як загальне визначення поняття «недобросовісна конкуренція», так і перелік діянь, що її утворюють. Зокрема, недобросовісною конкуренцією визнавалися: 1) неправомірне використання ділової репутації господарюючого суб'єкта (підприємця); 2) створення перешкод господарюючим суб'єктам (підприємцям) у процесі конкуренції і досягнення неправомірних переваг у конкуренції; 3) неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці.

Соціально-економічні зміни у нашому суспільстві кінця 90–початку 2000 рр. змусили державу комплексно підійти до вирішення складних соціально-економічних і правових проблем регулювання економічної діяльності. Укази Президента України «Про заходи щодо реалізації державної політики у сфері природних монополій» і «Про основні напрями конкурентної політики України на 1999–2000 роки» стали результатом цього. Важливість названих указів полягає в тому, що на державному рівні вперше визнано наявність конкурентного середовища в економіці України, окреслено шляхи її подальшого розвитку, а саме: 1) узгодження промислової і конкурентної політики; 2) вдосконалення законодавства, зокрема антимонопольного; 3) зниження або зняття бар'єрів для виходу на ринок; 4) захист суб'єктів підприємницької діяльності тощо.

Із прийняттям 5 квітня 2001 р. нового КК України вдалося дещо систематизувати норми щодо охорони прав на засоби індивідуалізації й комерційну таємницю. Перша редакція ст. 229 КК України 2001 р. «Незаконне використання товарного знака» передбачала кримінальну відповідальність за незаконне використання чужого знака для товарів чи послуг, фірмового (зареєстрованого) найменування або маркування товару. Проте вже на той час вказана норма не відповідала положенням законів України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» і «Про охорону прав на зазначення походження товарів». З огляду на це Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо правової охорони інтелектуальної власності» ст. 229 КК України була викладена в новій редакції, що, звісно, є цілком обґрунтованим, згідно з нею встановлювалися підстави кримінальної відповідальності за незаконне використання знака

для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару або інше умисне порушення прав на ці об'єкти. У подальшому ця норма ще двічі корегувалася, але зміни стосувалися розміру спричиненої матеріальної шкоди і знищення контрафактної продукції, знарядь і матеріалів, які спеціально використовувалися для її виготовлення. Разом з тим слід наголосити, що і на теперішній час має місце певна невідповідність термінів, що застосовуються у кримінальному, цивільному й господарському законодавствах України, на необхідність уточнення якої вже неодноразово вказувалося [19, с. 8].

Відповідно до цивільного законодавства правова охорона надається засобам індивідуалізації, якщо вони дають можливість вирізнити одну особу з-поміж інших та не вводять в оману споживачів щодо справжньої її діяльності, походження товару (послуг) і географічного місця їх походження. Як справедливо зазначено В. М. Крижною, основною функцією комерційного найменування як одного із названих об'єктів права інтелектуальної власності є індивідуалізація суб'єктів – учасників цивільного обороту [20, с. 401], тобто такого обороту, який стосується правових відносин громадян між собою і з державними органами й організаціями. Хоча, як цілком слушно відмічає О. А. Рассомахіна, насправді провести розмежування між суспільним виробництвом і суспільним споживанням важко, оскільки останнє розглядається як кінцева стадія суспільного виробництва [21, с. 219].

На підтвердження тези саме про цивільний обіг засобів індивідуалізації слід додати, що органи державної влади не є суб'єктами господарювання, але є учасниками цивільних відносин і наділені господарською компетенцією (ст. 2 ст. 8 ГК України), а практика свідчить, що вони можуть мати майнові права інтелектуальної власності на засоби індивідуалізації. Таким чином, віднесення незаконного використання комерційного найменування, торговельної марки, географічного зазначення і порушення прав на комерційну таємницю до групи злочинів у сфері підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання є недостатньо обґрунтованим.

Встановлюючи у ст. 231 та 232 КК України підстави кримінальної відповідальності за порушення прав на комерційну таємницю, кримінальний закон виходив з того, що предметом відповідних суспільних відносин і предметом цих злочинів є інформація, яка має секретний характер в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі й сукупності її складових є невідомою і нелегкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність і була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію.

На відміну від традиційних виключних прав (авторського і патентного), які надають їх володарю абсолютну охорону відповідних об'єктів незалежно від будь-яких суб'єктивних обставин, виключні права, що базуються на конфіденційності, охороняють лише права й інтереси їх володарів, і тільки за умов, що вказаними особами постійно вживаються заходи щодо збереження режиму конфіденційності цих об'єктів. Отже, вказана група виходить за межі традиційних

виключних прав, що дозволяє кваліфікувати її як «квазівиключну» [22, с. 47]. До цієї групи належать перш за все право на комерційну таємницю, а Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» неправомірне збирання і розголошення комерційної таємниці відносить до типових проявів недобросовісної конкуренції.

До наведеного слід додати, що право на комерційну таємницю базується не на юридичній монополії правовласника, а на фактичній, тобто безпосередньо на особу, яка є володільцем інформації, що визнана комерційною таємницею, покладається обов'язок щодо збереження цієї інформації в таємниці (збереження монополії) [23, с. 264]. Тож, за своєю суттю інститут комерційної таємниці обмежує доступ третіх осіб до специфічних інформаційних ресурсів їх володільця, утворюючи завдяки цьому умови монопольного становища суб'єкта на ринку. В обох випадках монопольне володіння інформацією, що зумовлює зменшення витрат, тобто доведення його до відповідного конкурентного рівня, який нижчий за існуючий на ринку, сприяє монополізації. У той же час при спрямованості комерційної таємниці та інших інститутів права інтелектуальної власності на досягнення однієї і тієї ж мети, вони мають і суттєві відмінності [24, с. 68–69].

Слід зазначити, що прийняття Цивільного й Господарського кодексів України не вплинули зміст і засоби кримінально-правової охорони добросовісної конкуренції, які натеper потребують свого подальшого вдосконалення й розвитку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На сучасному етапі розбудови нашої держави існують різноманітні конкурентні відносини між підприємствами різних форм і суб'єктами господарювання. Конкуренція на ринку сировини і збуту, отримання прихильності споживачів до того чи іншого продукту, товару або послуги повинні здійснюватися за допомогою добросовісних і законних засобів і методів досягнення конкурентних переваг. Саме тому в контексті економічної інтеграції України в європейське та світове товариства питання протидії недобросовісній конкуренції набуває нового, більш широкого змісту. Забезпечення відповідного якісного рівня конкуренції, формування добросовісної конкурентної практики, забезпечення лояльних, добрих (чесних) звичаїв у підприємництві не тільки визначають мету законодавства про захист від недобросовісної конкуренції, а й зумовлюють необхідність належного кримінально-правового врегулювання добросовісної конкуренції в Україні та її охорони. Незважаючи на великий історичний досвід захисту від недобросовісної конкуренції на території нашої держави та належного нормативно-правового регулювання зазначеного інституту, питання кримінально-правової протидії цьому негативному явищу й досі залишаються до кінця не вирішеними, з огляду на що законодавство щодо цього потребує подальшого вдосконалення.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Бошицький Ю. Л. Вдосконалення правової охорони промислової власності в Україні – стимул та гарантія економічного зростання держави // Промислова власність в Україні: проблеми правової охорони: зб. наук. ст./ за ред. Ю. С. Шемшученка, Ю. Б. Бошицького. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2004. С. 15–54.
2. Нерсесян А. С. Кримінально-правова охорона прав інтелектуальної власності: монографія. Хмельницький: Хмельниц. ун-т управління та права, 2010. 192 с.
3. Андрощук Г. О., Шкляр С. В. Конкурентне право: захист від недобросовісної конкуренції. Київ: Юстініан, 2012. 472 с.
4. Бакалінська О. О. Конкурентне право: навч. посіб. Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Київ: КНТЕУ, 2010. 387 с.
5. Корчак Н. М. Конкурентне законодавство: формування та перспективи розвитку в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 1999. № 10. С. 15–21.
6. Бакалінська О. О. Правове регулювання добросовісної конкуренції в Україні: монографія/НДІ приват. права і підприємництва ім. Ф. Г. Бурчака Нац. акад. прав. наук України. Київ: НДІ приват. права і підприємництва ім. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2014. 373 с.
7. Леонідов І. Л. Становлення основ теорії інтелектуальної власності. *Научные труды ДонНТУ. Серия экономическая*. 2007. Вып. 31–1. С. 216–219.
8. Дахно И. И. Патентоведение. Харьков: Ксилон, 1997. 313 с.
9. Покровский И. А. Основные проблемы гражданского права/редкол.: В. С. Ем, Н. В. Козлова, С. М. Корнеев и др.; вступ. ст. А. Л. Маковского. Москва: Статут, 1998. 353 с.
10. Міляєва Л. С., Логвин Г. О. Українське мистецтво XIV–першої половини XVII ст. Київ: Мистецтво, 1963. 139 с.
11. Кісь Я. П. Промисловість Львова в період феодалізму (XIII–XIX ст.). Львів: Львів. ун-т, 1968. 223 с.
12. Петренко М. З. Українське золотарство XVI–XVIII ст. Київ: Наук. думка, 1970. 206 с.
13. Козицький А. М., Білостоцький С. М. Кримінальний світ старого Львова. Львів: Афіша, 2001. 230 с.
14. Першодрукар Іван Федоров та його послідовники на Україні: (XVI – перша половина XVII ст.): зб. док./упоряд.: Я. Д. Ісаєвич, О. А. Купчинський, О. Я. Мацюк, Є. Й. Ружицький. Київ: Наук. думка, 1975. 343 с.
15. Пиленко А. А. Право изобретателя/редкол.: Н. В. Козлова, С. М. Корнеев, Е. В. Кулагина, П. А. Панкратов. Москва: Статут, 2001. 688 с.
16. Харченко В. Б. Кримінально-правова охорона прав на результати творчої діяльності та засоби індивідуалізації в Україні: монографія. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. 480 с.
17. Бакалінська О. О. Захист економічної конкуренції: організаційно-правові засади державного управління: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2003. 210 с.

18. Основы германского и международного экономического права: учеб. пособие по юриспруденции/Х. Й. Шмидт-Тренц и др.; сост. В. Бергман, Г. Флор. Санкт-Петербург: Издательский Дом С.-Петербург. ун-та, 2007. 732 с.
19. Ломакіна А. А. Злочини проти інтелектуальної власності: кримінологічне дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2017. 18 с.
20. Право інтелектуальної власності: Академічний курс: підруч. для студ. вищ. навч. закл./за ред. О. П. Орлюка, О. Д. Святоцького; Акад. правових наук; НДІ інтелектуальної власності. Київ: Ін Юре, 2007. 696 с.
21. Рассомахіна О. А. Поняття торгівельної марки та її співвідношення із суміжними категоріями // *Форум права*. 2007. № 3. С. 212–223. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2007-3/07roaisk/pdf> (дата звернення: 02.05.2017).
22. Дозорцев В. А. Интеллектуальные права: Понятие. Система. Задачи кодификации: сб. ст./Исслед. центр частного права. Москва: Статут, 2003. 416 с.
23. Крайнів П. П., Ковальова Н. М., Мельников М. В. Судові експертизи у сфері інтелектуальної власності/за ред. П. П. Крайнева. Вінниця: Фенікс, 2008. 376 с.
24. Дахно І. І. Право інтелектуальної власності: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. Київ: Либідь, 2003. 200 с.

Стаття надійшла до редакції 15.05.2017.

Александр Сергеевич ЧЕРНУХА

(Харьковский национальный университет внутренних дел,
Харьков, Украина)

ГЕНЕЗИС УГОЛОВНО-ПРАВОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОХРАНЫ ДОБРОСОВЕСТНОЙ КОНКУРЕНЦИИ В УКРАИНЕ

Рассматриваются вопросы содержания и сущности добросовестной конкуренции, ее места в структуре конкурентного законодательства Украины, а также гносеологические аспекты становления и развития системы государственно-правового обеспечения охраны средств индивидуализации товаров и услуг и коммерческой тайны на землях Украины. Отмечается, что на сегодня в контексте экономической интеграции Украины в европейское и мировое сообщества проблема противодействия недобросовестной конкуренции приобретает новое, более широкое значение. Констатируется, что вопросы уголовно-правового обеспечения охраны добросовестной конкуренции и противодействия этому негативному явлению до сих пор остаются нерешенными, с учетом этого законодательство в этой сфере нуждается в дальнейшем совершенствовании.

Ключевые слова: добросовестная конкуренция, защита от недобросовестной конкуренции, средства индивидуализации, коммерческая тайна.

Oleksandr S. CHORNUKHA

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

GENESIS OF CRIMINAL AND LEGAL PROVISION OF PROTECTING FAIR COMPETITION IN UKRAINE

Vast experience has been accumulated during the period of civil and legal, criminal and legal provision of protecting the means of individualization and trade secrets in Ukraine, which nowadays remains partially forgotten and partly not used in the development of legal norms and establishment of the system of protecting the rights for such objects. The feature of ensuring protection against unfair competition on the territory of Ukraine is that this provision was implemented almost simultaneously, not only by civil and legal norms, but also by criminal and legal means.

However, for the separation of the mentioned group of public relations, providing conditions for fair competition we use different terminological structures in our country. Having the only object of regulation – competitive legal relations, antimonopoly laws and legislation on the protection against unfair competition note the different purpose of their orientation. The objective of the legislation on the protection against unfair competition is aimed at ensuring the proper quality level of competition, the formation of a fair competitive practices providing loyal, good (honest) customs at the enterprise and the ban of unfair competition.

Ukrainian masters' art has always been on a high level, and their products successfully competed at the market. However, the creativity centers in the Middle Ages in Ukraine, particularly in the Western Ukraine, as in Western Europe were guild organizations. At that time, signatures, logos, "hmyrky" of the artists performed some of the functions of trade marks: indicated the master or the place of origin of the product, have affected the improvement of their quality. Counterfeit products with the false sign of a factory were severely punished.

In order to regulate the labor of artisans and their associations in the XV-XVI centuries, whose activities were usually related to creative achievements, inventions and technological advances, the kings, monarchs began issuing privileges to perform a certain type of activity. There was a punishment for the violation of this privilege, which in its content and its severity could testify about a prototype of criminal and legal provision of protecting the means of individualization of goods and services and trade secrets.

Nowadays the provision of an adequate quality level of the competition, the formation of fair competitive practices, providing loyal, good (honest) practices in business not only define the purpose of the legislation on the protection against unfair competition, but also necessitates the appropriate criminal and legal regulation of the fair competition in Ukraine and its protection. Despite the great historical experience of the protection against unfair competition in our country and the proper criminal and legal regulation of this institute, the issue of criminal and legal combating this negative phenomenon still remains inexhaustible and needs to be improved in the future in the Law of Ukraine on criminal liability.

Key words: *abuse of power, abuse of official position, corruption offenses, appropriation of another's property or other items by abusing official position by an official.*